

ناصرالدین انصاری

درگذشتگان

آیت‌الله بختیاری

آیت‌الله آقای حاج سیدمحمدتقی علوی بختیاری یکی از علمای حوزه علمیه قم بود. فقید سعید در ۱۰ رجب الخیر ۱۳۵۰ق (۳۰ آبان ۱۳۱۰ ش) در مشهد مقدس در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش آیت‌الله آقای حاج سیدمحمدرضا بختیاری از شاگردان آیات عظام سیدمحمدکاظم طباطبایی یزدی و میرزای نائینی و از مشارکان در ثوره ۱۹۲۰م عراق علیه انگلیس و صاحب رساله عملیه و مادرش صبیبه آیت‌الله محولاتی تربتی بوده است.

وی پس از یادگیری قرآن و علوم نخستین رهسپار تهران و با امتحانی که در مدارس دولتی داد وارد کلاس ششم ابتدایی شد. پس از اخذ دیپلم و قبولی در امتحان ورودی دانشگاه، به شوق تحصیل علوم دینی به زادگاهش بازگشت و ادبیات عرب را نزد علامه محمدتقی ادیب نیشابوری فراگرفت و پس از آن به قم مهاجرت کرد و شرح لمعه را آموخت و سپس به نجف اشرف کوچ کرد و سطوح عالی را نزد حضرات آیات میرزا کاظم تبریزی (رسائل)، میرزا جواد تبریزی (کفایه) و شیخ مجتبی لنگرانی (مکاسب) آموخت و به دروس خارج آیات عظام آقای حکیم، آقای خوبی، میرزا حسن بجنوردی، میرزا باقر زنجانی، سیدنصرالله مستنبط است. پس از ورود امام خمینی به نجف (در سال ۱۳۴۴ ش) در دروس معظم له هم حاضر شد و از جمله مستشکلین درس ایشان و درس مرحوم بجنوردی بود و از ایشان و آیت‌الله مستنبط هم به دریافت اجازه اجتهاد نائل آمد. وی از جمله فضلی مورد توجه استادانش بود و در سفر حج آیت‌الله العظمی حکیم جزء اصحاب معظم له به

حج مشرف شد و پس از بازگشت از سفر حج به مشهد مقدس بازگشت و با صبیبه محترمه یکی از علمای گرگان، آیت‌الله سید عبدالله قدس علوی، وصلت نمود که فرزندان و دامادهایش همه از جمله فضلی قم به شمارند. آنان عبارتند از حجج اسلام آقایان: حاج سیدجمال‌الدین، سیدجلال‌الدین و سیدکمال‌الدین بختیاری و دامادهایش آقایان: محقق نامی حوزه علمیه قم حاج سیدمهدی رجایی، حاج سیدمحمد احمدی اصفهانی، حاج سیدهادی حجازی و سیدمصطفی هاشمی دهرسخی).

وی دوباره به نجف اشرف بازگشت و به تألیف و تدریس و تحصیل اشتغال داشت تا آنکه در پی اخراج ایرانیان از عراق و در سال ۱۳۵۰ به مشهد مقدس آمد و سپس در سال ۱۳۵۶ ش به حوزه علمیه قم مهاجرت نمود و به تألیف و اقامه نماز جماعت (در مسجد قائم‌خیابان شهدا) و وعظ و ارشاد و رسیدگی به امور مؤمنین اشتغال داشت.

از جمله تألیفات ایشان که به چاپ رسیده است عبارتند از:

۱. انوار الهدی فی شرح العروة الوثقی (اجتهاد و تقلید)
۲. الهدی فی تفسیر آیه الرویا. آیه ۶۰ سورا سراء (و ما جعلنا الرؤیا التي أریناک إلا فتنةً للناس)
۳. مطّ النظر فی الامر بالمعروف والنهی عن المنکر
۴. رشّ المطر فی روایة أشکل علی اهل النظر
۵. اقصی المقال فی ضفة مسألة الاغسال
۶. إشراق لمعات الوضوء فی عدم کفایة الاغسال عن الوضوء

وی قلمی قوی، نثری پخته و شیوا و مسجع و مقفی، اخلاقی خوش و مجلسی سرشار از نکته‌های ادبی و تاریخی داشت که این از تألیفاتش نمایان است. کتاب‌هایش خواندنی و پر از نکته‌های تفسیری و روایی و تاریخی است. ایشان از کبر و ربا و تظاهر به دور و در امر ولایت اهل بیت (علیهم السلام) غیور و متصلب بود.

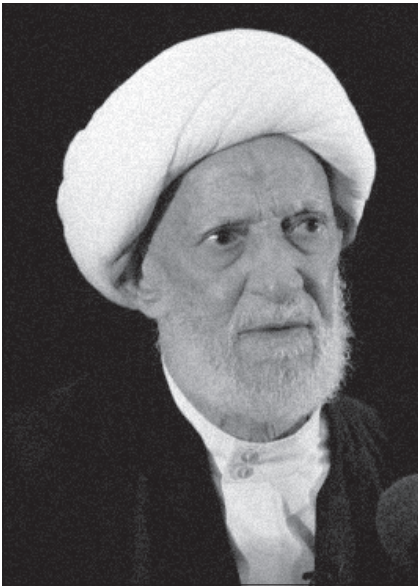
آن مرحوم پس از مدتی بیماری و در ۸۳ سالگی،

در سحرروز جمعه ۲ رجب المرجب ۱۴۳۵ ق (۱۲ اردیبهشت ۱۳۹۳ ش) بدرود حیات گفت و پیکر پاکش روز یکشنبه ۱۴ اردیبهشت پس از تشییع باشکوه و نماز آیت‌الله العظمی وحید خراسانی به نجف اشرف انتقال داده شد و در مقبره العلماء قبرستان وادی السلام به خاک سپرده شد.

حجت‌الاسلام انصاری

حجت‌الاسلام و المسلمین حاج شیخ افتخار حسین انصاری، رئیس‌العلمای شیعیان جامو و کشمیر بود. وی در سال ۱۹۴۳م (۱۳۶۲ق/ ۱۳۲۲ش) در «سرینگر»، مرکز ایالت کشمیر هند زاده شد. پدرش حجت‌الاسلام و المسلمین حاج شیخ جواد انصاری و اجدادش، همه از علمای ایرانی و قمی الاصل ساکن کشمیر بودند که در سال ۱۴۵۰م از قم به کشمیر مهاجرت نموده بودند. او در ۲۱ سالگی (۱۹۶۴م/ ۱۳۸۴ق) پس از تکمیل سطوح به نجف اشرف هجرت کرد و سال‌ها در دروس آیات عظام: آقای حکیم و آقای خوبی شرکت کرد و در سال ۱۹۷۰م (۱۳۹۰ق) و پس از اخذ اجازات متعدد از علمای نجف به زادگاهش بازگشت و افزون بر امور دینی در وادی سیاست گام نهاد و دستاوردهای گسترده‌ای برای شیعیان کشمیر داشت. او نخست «انجمن شیعه کشمیر» را بنیان نهاد و با اینکه دولت کشمیر آن را به رسمیت نمی‌شناخت و حتی با تحریک دیگر گروه‌های مذهبی با آنها مبارزه می‌کرد، اما با متانت و صبر و حوصله فراوان و سخنرانی‌های متعدد توانست علاوه بر نفوذ در دل شیعیان و وحدت و انسجام بخشی به آنان، به دیدار با سران ایالت و کشور پرداخت و توانست برای سه دوره وزارت (صنعت، شهرداری و امور اجتماعی) را بر عهده گیرد. در زمان صدارت خانم «ایندیرا گاندی» به عنوان سفیر هند در جمهوری اسلامی ایران برگزیده شد، ولی نپذیرفت و در پاسخ حضرت امام خمینی که از او علت عدم پذیرش را پرسش نمود فرمود:

«من می‌خواهم نماینده دولت اسلام در سرزمین کفر باشم و نمی‌خواهم نماینده دولت کفر در سرزمین اسلام باشم».

فراوان برد. سپس به خطابه و منبر حسینی روی آورد و سخنرانی‌هایش در کشورهای ایران و عراق و لبنان و بحرین و دول خلیج طنین افکن

شد و نسلی از خطبای حسینی را تربیت نمود. وی افزون بر آن، به اقامه نماز جمعه پس از وفات علامه شیخ ابراهیم آل مبارک (۱۳۹۹ ق) و قضاوت جعفری پرداخت و به مدت ۶۰ سال از سال ۱۳۷۵ ق تا ۱۴۳۵ ق این مهم را بر عهده داشت. وی افزون بر این به تدریس و تألیف و تأسیس مدارس و حسینیه‌ها و مساجد به خصوص «حوزة العلمین: الشیخ یوسف و الشیخ حسین» پرداخت و بر بسیاری از کتاب‌های چاپ بحرین تقریظ و مقدمه نگاشت.

آثار چاپی‌اش عبارتند از:

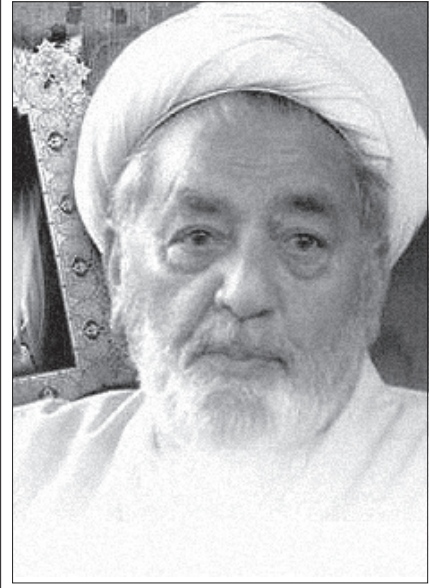
۱. مزار الحرمین
۲. بذل الجهود فی ردع اعدائنا و الیهود (چاپ ۱۳۷۹ ق)
۳. معركة المسلمین فی التاریخ (چاپ ۱۳۸۲ ق)
۴. الذکری الخالدة (۱۳۸۸ ق)
۵. المسائل الدینیة (۱۴۰۷ ق)
۶. قصص العصفور (ج ۱، ۱۴۲۴ ق)
۷. سیر فی سیرة (۱۴۲۶ ق)
۸. طموح النفس (۱۴۲۸ ق)
۹. دیوان شعر

فرزندان روحانی وی هم عبارتند از حضرات حجج اسلام آقایان: شیخ ناصر آل عصفور، شیخ عادل، شیخ حسن، و شیخ حسین آل عصفور که

۱۰ محرم الحرام و ۱۲ مهرماه هر سال. او در این مراسم صدها هزار نفر را گرد هم جمع می‌کرد و با سخنرانی‌های آتشین خویش بذر محبت و مودت حسینی را در سراسر هند می‌پاشید و بیرق حسین(ع) را برافراشته می‌ساخت. او با جایگاه و موقعیت خویش خدمات بسیار به شیعیان و مردم هند نمود و در خانه‌اش از بام تا شام به روی همگان باز بود. سرانجام آن مرحوم در ۷۱ سالگی پس از تحمل دو سال بیماری کبدی و در روز سه‌شنبه ۸ مهرماه ۱۳۹۳ ش (۵ ذی‌الحجة الحرام ۱۴۳۵ ق) درگذشت. با اعلام خبر وفاتش از سوی دولت کشمیر عزای عمومی اعلام شد و صدها هزار نفر از مردم شیعه و سنی در تشییع پیکرش شرکت نمودند و در قبرستان «سری نگر» در کنار قبور پدر و نیاکانش که همه از بزرگان و علمای کشمیر بودند به خاک سپرده شد.

آیت‌الله آل عصفور

حضرت آیت‌الله آقای حاج شیخ احمد آل عصفور یکی از علمای بزرگ بحرین به شمار می‌رفت. معظم له در حدود سال ۱۳۴۵ ق در روستای «دار کلیب» در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش فقیه محدث و قاضی شرع جعفری علامه شیخ خلف آل عصفور (م ۱۳۵۵ ق) بود. آن مرحوم در کودکی به همراه والدش به کاظمین رفت و قرآن و مقدمات را آموخت و پس از درگذشت پدرش به بحرین بازگشت و دروس دینی را نزد استادانی مانند حضرات: شیخ عبدالحسین حلی، شیخ عبدالله آل طعان، شیخ عبدالحسن آل طفل، شیخ محمدعلی آل حمیدان و شیخ ابراهیم آل مبارک فرا گرفت. سپس در سال ۱۳۶۶ ق در نجف اشرف مستقر شد و سطوح عالیه را نزد حضرت آیات: سید محمد جمال هاشمی، شیخ باقر ابوخمسین، شیخ باقر شریف قرشی، شیخ علی زین‌الدین، سید باقر شخص، سید عبدالکریم کشمیری، شیخ اسد حیدر، شیخ عباس مظفر، سید محمدعلی حمامی، شیخ حسین آل خلیفه و شیخ عبدالوهاب کاشی فرا گرفت و پس از آن به دروس خارج آیات عظام: آقای حکیم و آقای خوبی حاضر شد و بهره‌های

امام از این پاسخ بسیار خوشش آمد و او را نماینده تام‌الاختیار خویش در هندوستان معرفی کرد. که همین انتخاب بعدها از سوی مراجع تقلید شیعه به‌ویژه حضرت آیت‌الله العظمی سیستانی مورد تأیید قرار گرفت و با پشتیبانی معظم له و کمک و مساعدت حضرت حجت‌الاسلام و المسلمین جناب آقای شهرستانی، توانست صدها حسینیه، مسجد، مدرسه علمیه و درمانگاه و مکتب‌خانه در سراسر کشمیر بنیاد نهد. او روابط اجتماعی قدرتمند با سران هندوستان داشت و از نظر اجتماعی و سیاسی اعتباری فراوان در ایالت کشمیر و سراسر هند به دست آورد. نیز ایشان رئیس العلماء کشمیر و نماینده عالی شیعیان در مجلس ایالت جامو و کشمیر و نماینده شهر «پاتا» - شمال کشمیر - در مجلس ملی هند شد. وی سه بار در معرض حملات تروریستی و هابیت قرار گرفت. در سال ۲۰۰۰ م (۱۴۲۱ ق) با انفجار مین و درسامبر ۲۰۰۰ هم با انفجار بمب دست‌سازی که جان دو پلیس و راننده‌اش را گرفت مجروح شد، ولی جان سالم به در برد. وی محوری برای وحدت شیعیان کشمیر بود و بدون تردید جایگزینی وی به سادگی میسر نخواهد شد. او حدود نیم قرن به ترویج تشیع و به خصوص ترویج مکتب امام حسین(ع) و زنده نگهداشتن عاشورا پرداخت. هر سال دوبار مراسم عاشورا را بر پا می‌ساخت:

همگی از علما و فضایی بحرین به شمارند.

آن مرحوم در ۹۰ سالگی و در ایام عید سعید غدیر (۱۸ ذی الحجه ۱۴۳۵ ق: اکتبر ۲۰۱۴ م) چشم از جهان فرو بست و پیکر پاکش پس از تشییع باشکوه و نماز آیت الله حاج شیخ عبدالحسین ستیری در قبرستان عالی جنب قبر استادش آیت الله شیخ ابراهیم آل مبارک مدفون شد.

حجت الاسلام سرو

مرحوم حجت الاسلام و المسلمین حاج شیخ عبدالحسن سرو از علمای معروف منامه بود.

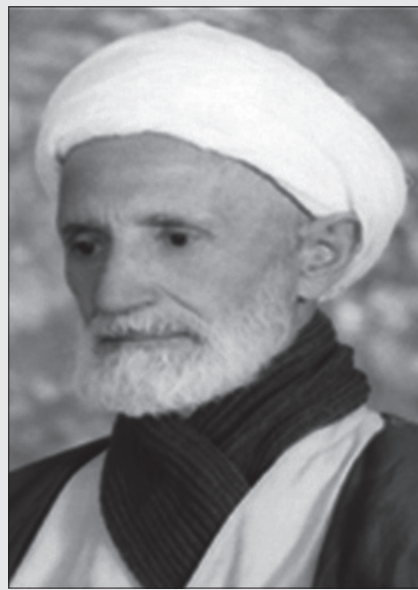
معظم له در سال ۱۳۳۸ ق (۱۲۹۸ ش) در منامه پایتخت بحرین زاده شد و پس از نوجوانی به تحصیل علوم دینی روی آورد و دروس عالی فقه و اصول را نزد حضرات آیات: شیخ باقر آل عصفور و شیخ عبدالله مصلی آموخت و از شاگردان ویژه آن دو بزرگوار بود.

وی محدثی بزرگ و شاعری سترگ بود که اشعارش شهرتی ویژه داشت و در لسان ذاکران و واعظان بحرین بر بالای منابر خوانده می شد. او بر احادیث اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) تسلطی فراوان داشت و پرسش های گوناگون فقهی و قرآنی و اعتقادی را با روایات پاسخ می داد و صدها حدیث را از حفظ داشت و فرزند برومندش ثقة الاسلام شیخ محمدجعفر سرو که در حوزه علمیه قم تحصیل می کرد هم در سال ۱۳۶۷ ش در عملیات مرصاد به خیل شیدان اسلام پیوست. از او دیوان شعر (مخطوط) باقی مانده است.

وی در ۹۵ سالگی در روز چهارشنبه ۳ محرم الحرام ۱۴۳۶ ق (۱۶ آبان ۱۳۹۳ ش) بدرود حیات گفت و پس از نماز حجت الاسلام شیخ عادل عصفور در قبرستان شهر منامه به خاک خفت.

آیت الله آدینه‌وند

مرحوم آیت الله آقای حاج شیخ محمدرضا آدینه‌وند (قبادی) یکی از ادبای معروف حوزه علمیه قم بود که رنج‌ها و زحمتهایش در طول پنجاه سال فراموش ناشدنی و به یادماندنی است.

آن مرحوم در ۱۰ دی ماه ۱۳۰۸ ش (۱۳۴۸ ق) در روستای «گرخوشاب» طرحان از توابع کوه‌دشت لرستان زاده شد. پدرش حاج علی خان قبادی از ادبا و شعرای منطقه بود که سعی بسیار در پیشگیری از ظلم خوانین و دستگیری از نیازمندان و مستمندان داشت. وی در کودکی دروس مرسوم را آموخت و نزد مرحوم میرزا علی اصغر کاظمی به تعلیم خط پرداخت و در خط نسخ و نستعلیق مهارت فراوان کسب نمود.

هوش، ذکاوت، قلم زیبا و نثر شیوایش باعث شد تا در نوجوانی به دبیری بخش‌داری طرهان (کوه‌دشت) گمارده شود. در ۱۳۲۵ ش در اثر آشنایی با آیت الله حاج شیخ عباسعلی صادقی اصفهانی به طلبگی و عالم روحانیت علاقمند شد و به حوزه علمیه قم آمد و ادبیات و سطوح را نزد حضرات آیات: اعتمادی، ستوده، سلطانی طباطبایی و دیگران آموخت و در ۱۳۳۵ ش به دروس خارج آیات عظام: آقایان بروجردی، گلپایگانی و مرعشی نجفی حاضر شد و مورد تقدیر و تشویق آیت الله العظمی بروجردی قرار گرفت. او همزمان با تحصیل به تدریس ادبیات پرداخت و بیش از نیم قرن علوم ادبی را تعلیم داد و شاگردان بسیار تربیت نمود. او به غیر از آن در کوه‌دشت و روستاهای آن مساجد فراوان ساخت؛ از جمله مسجد جامع و مسجد صاحب الزمان (در کوه‌دشت) و دو مسجد در

روستاهای آدینه‌وند و روستای کوشکی، چهار مسجد در روستای «پشت‌تنگ» و مساجدی در منطقه رومشگان و سوری و امرایی. او عالمی سخت‌کوش و ساده‌زیست و متواضع بود که در عین مقام بلند علمی اش در انزوا به سر می برد و از شهرت گریزان بود و از تدریس علوم پایه ادبی ابایی نداشت.

آثار او عبارتند از:

۱. ترجمه قرآن کریم

۲. کلمة الله العلیا (تجزیه و ترکیب قرآن ۶ ج)

۳. سیمای توحید (در فروع دین)

و کتاب‌های غیر چاپی اش عبارتند از:

۱. اصول دین

۲. مقالاتی در: جنگ و جهاد، شهید و شهادت

۳. نامه‌ها و پیامها به اهالی لرستان

۴. رساله‌هایی در اخلاق

۵. دیوان اشعار

آن مرحوم در ۸۵ سالگی در روز یکشنبه ۳۰ شهریور ۱۳۹۳ (۲۵ ذی‌قعدة ۱۴۳۵ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش صبح روز چهارشنبه تشییع و پس از نماز آیت الله حاج شیخ عباس محفوظی در مسجد بالاسر حرم حضرت معصومه (س) به خاک سپرده شد.

آیت الله ابطحی کاشانی

مرحوم آیت الله آقای حاج سید محمد ابطحی کاشانی یکی از علمای حوزه علمیه قم بود.

معظم له در سال ۱۳۰۹ ش (۱۳۴۹ ق) در کاشان در بیت علم و فضیلت زاده شد. پدرش حجت الاسلام و المسلمین حاج سید حسن ابطحی، داماد آیت الله سید محمدرضا یثربی کاشانی و دایی هایش حضرت آیت الله میر سید علی یثربی کاشانی و آیت الله حاج سید مهدی یثربی کاشانی بودند. آن مرحوم در دو سالگی پدر از دست داد و تحت عنایت و سرپرستی دایی بزرگوارش آیت الله میر سید علی یثربی قرار گرفت و در ۱۴ سالگی به تحصیل علوم دینی روی آورد و به حوزه علمیه قم آمد و پس از اخذ مقدمات، معالم را نزد مرحوم آیت الله موسی صدر فرا گرفت. سپس به کاشان بازگشت و مطول و شرح لمعه

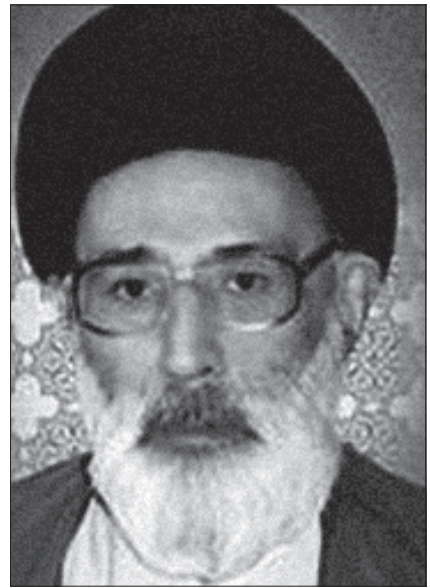
آیت الله حسینی فیاض

آیت الله آقای حاج سیدمرتضی فیاض یکی از علمای محترم نجف اشرف بود.

آن مرحوم در سال ۱۳۴۹ ق (۱۹۲۸ م) در نجف اشرف زاده شد. پدرش مرحوم حجت الاسلام والمسلمین سیدموسی فیاض ابن حسن بن جابر بن فیاض بن محمد بن حسین بن محمود بن ناصر بن حمزة بن شوکه بن علی بن خان بن خفان بن یاسر کبیر. جد آل یاسر. بن شوکه بن احمد بن عبدالله بن حسن بن ابی الحسن. معروف به ابن الشوکیه. بن احمد بن عبدالله شریف بن ابی الهیجاء محمد بن ابی الحسن زید الاسود بن حسین بن ابی کتیله بن یحیی الثانی شریف بن یحیی الاول بن حسین ذی الدمعة بن زید بن علی بن الحسن علیه السلام بوده است. آن مرحوم در اوآن نوجوانی به تحصیل علوم دینی روی آورد و سطوح عالیہ را از حضرات آیات: سیدعبدالاعلی سبزواری، سیدعلی خلخالی، سیدعلی نقی لکهنوی هندی، محدث خراسانی و دیگران آموخت و پس از آن به دروس خارج آیات عظام: آقای حکیم، آقای خویی، آقای شاهرودی، سیدحسین حمای، میرزا حسن بجنوردی، میرزا حسن یزدی، سیدعبدالله شیرازی، سیدعلی علامه فانی و سیدعلی خلخالی حاضر شد و مبانی علمی اش را استوار ساخت و تقریرات اباحت آنها را نگاشت و افزون بر تحصیل به تدریس سطوح عالیہ و فقه و اصول پرداخت و گروه بسیاری از فضلاء نجف را تعلیم داد که از جمله آنها مرحوم استاد کاظم الفتلاوی صاحب «المنتخب من اعلام الفكر والادب» بود. او مورد توجه بسیار استادش آیت الله حمای بود و از سوی وی به اداره بخشی از شئون حوزه پرداخت. وی در کمال بساطت و عزلت و انزوا بود و در کمال فضل و دانش که کمتر کسی از مراتب فضل و فضیلتش آگاه شد و رسالہ عملیہ اش بنام «وسيلة النجاة» پس از وفات آیت الله خویی به چاپ رسید.

آثارش عبارتند از:

۱. وسیلة النجاة (چاپ شده)

را از مرحوم حجت الاسلام آقا شیخ عبدالله مدنی آموخت. سپس به قم باز آمد و سطوح عالیہ را نزد حضرات آیات: سیدصادق روحانی، شیخ عبدالجواد اصفهانی، سلطانی طباطبایی، میرزا محمد مجاهدی تبریزی، فکور یزدی و شهید صدوقی فرا گرفت و پس از آن به دروس خارج آیات عظام: آقای بروجردی، امام خمینی و محقق داماد حاضر شد و افزون بر تحصیل به تدریس سطوح عالیہ هم پرداخت. وی از جمله شاگردان مورد احترام امام بود که سال ها در جامعه مدرسین حوزه علمیه قم حضور داشت و ذیل بیشتر اعلامیه های مدرسین حوزه بر علیه رژیم پهلوی نام و امضای وی به چشم می خورد. او پس از پیروزی انقلاب اسلامی به امرام در هیأت رسیدگی به امور زندان ها در معیت آیات: سیدجعفر کریمی، محمدی گیلانی و قاضی خرم آبادی حضور یافت و منشأ خدماتی شد. از آثارش می توان مجموعه مقالات (در مجله نور علم) و تقریرات درس اصول امام خمینی و کتاب الخمس (مخطوط) نام برد. آن مرحوم سال ها در عین بیماری، شاکرو دائم الذکر و حلیف عبادت و قرائت قرآن بود تا سرانجام در ۸۴ سالگی در روز شنبه ۲۶ مهر ۱۳۹۳ (ذی الحجة ۱۴۳۵ ق) درگذشت و پیکرش روز یکشنبه ۲۷ مهر تشییع و پس از نماز آیت الله العظمی شبیری زنجانی در یکی از حجرات صحن حرم حضرت معصومه به خاک سپرده شد.

۲. مناسک حج (چاپ شده)

۳. کتاب المتعة

۴. رسالة فی عالم القبر و البرزخ

۵. مقتل الحسين السبط (ع)

۶. محمد(ص) و آله الاطهار

۷. الاربعون حديثا

۸. منية الاحباب فی الانساب

۹. الاحسان فی تفسير القرآن

۱۰. المواعظ النافعة (اخلاق)

۱۱. الحقوق الزوجية فی الاسلام

۱۲. التوحيد المفصل (شرح باب حادی عشر)

۱۳. دوره فقه استدلالی (شرح لمعه شهید از طهارت تا دیات)

۱۴. تقریرات دروس آیت الله خویی (فقه و اصول)

۱۵. تقریرات درس فقه آیت الله حکیم

۱۶. تقریرات درس فقه آیت الله میرزا حسن یزدی

۱۷. تقریرات درس فقه آیت الله بجنوردی (قضا)

۱۸. تقریرات درس اصول آیت الله حمای

آن مرحوم در ۸۵ سالگی در نجف اشرف در ایام شهادت حضرت امام جعفر صادق (ع)، صبح روز چهارشنبه ۲۳ شوال المکرم ۱۴۳۵ ق (۲۹ مرداد ۱۳۹۳ ش) بدرود حیات گفت و پیکر پاکش پس از نماز حضرت آیت الله شیخ بشیر حسین پاکستانی در قبرستان وادی السلام به خاک سپرده شد.

آیت الله نصیری

مرحوم آیت الله حاج شیخ محمدتقی نصیری یکی از علمای مشهور سمنان بود.

فقید سعید در سال ۱۳۱۰ ش (۱۳۵۰ ق) در سمنان زاده شد و پس از تحصیلات نخستین در ۱۸ سالگی (۱۳۲۸ ش) به دامغان رفت و مقدمات را آموخت. سپس راهی مشهد مقدس شد و ادبیات را نزد مرحوم ادیب نیشابوری و شرح لمعه را نزد آیت الله سیداحمد مدرس یزدی و سطوح عالیہ را نزد حضرات آیات: شیخ مجتبی قزوینی و شیخ هاشم قزوینی آموخت. او این درس ها را با دوست صمیمی اش آیت الله حاج شیخ عباس واعظ طبسی مباحثه می کرد. در

۱. المنتخب من اعلام الفكر والادب، ص ۶۵۰.

وسطوح عالیہ رانزد حضرات آیات: فاضل لنکرانی، نوری همدانی، مشکینی و سلطانی طباطبایی فرا گرفت و پس از آن به دروس خارج آیات عظام: امام خمینی، گلپایگانی، مرعشی نجفی و بیش از همه میرزا هاشم آملی و بهجت و دروس تفسیر و فلسفه علامه طباطبایی حاضر شد و بهره‌های فراوان برد. در دوران نهضت اسلامی یکی از روشنگران و پیشگامان حرکت روحانیت بر علیه رژیم شاه بود و بارها به سخنرانی بر علیه رژیم پرداخت. با پیروزی انقلاب اسلامی، از سوی حضرت امام خمینی به امامت جمعه بهشهر و در سال ۱۳۷۵ ش از سوی مردم استان مازندران به سمت نمایندگی مجلس خبرگان رهبری (دوره سوم و چهارم) برگزیده شد و در این دو منصب، منشأ خدمات فراوان به مردم بهشهر؛ همانند تلاش برای تأسیس و تکمیل مؤسسات علمی و فرهنگی مانند مدرسه علمیه امام صادق، مدرسه علمیه چهارده معصوم (ع) مدرسه جبل النور و حوزه علمیه خواهران قدسیه، بیمارستان شهدا و بیمارستان امام خمینی و دانشگاه علم و فناوری و مصلی و مسجد جامع بهشهر. ایشان سالها به تدریس سطوح عالیہ و خارج فقه و اصول، سخنرانی‌های فراوان در گوشه و کنار شهر و تألیف کتب مختلف مانند کتاب «اعجاز الدلیلین» پرداخت.

آن مرحوم پس از حدود ۴۰ سال اقامت در شهرش

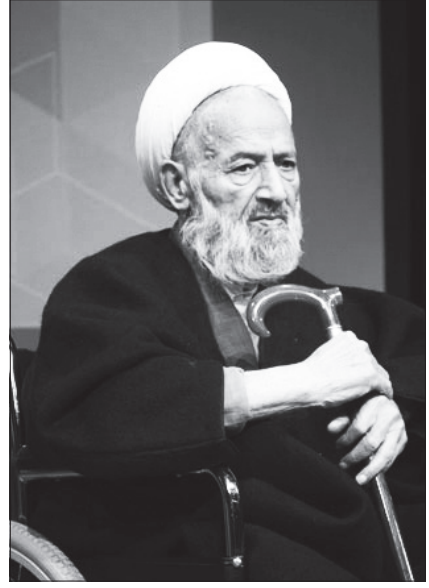
و فرزند برومندش شهید محمدصادق نصیری هم در دفاع مقدس به شهادت رسید. ایشان در کمال زهد و ساده زیستی و تواضع و فروتنی حدود نیم قرن به خدمت به اسلام پرداخت تا سرانجام در ۸۳ سالگی، در شامگاه پنجشنبه ۲۰ شهریور ۱۳۹۳ (۱۵ ذی‌قعدة الحرام ۱۴۳۵ ق) چشم از جهان فرو بست و پیکرش روز شنبه ۲۲ شهریور پس از تشییع عظیم و باشکوه و نماز آیت الله سید محمد شاهچراغی، امام جمعه سمنان در مدرسه علمیه امام صادق (ع) به خاک سپرده شد. مقام معظم رهبری در پیام تسلیت خویش فرمود:

درگذشت عالم و ارسته جناب حجت الاسلام و المسلمین آقای حاج شیخ محمدتقی نصیری را که عمر شریف خود را در تبلیغ معارف اسلامی و قرآنی و هدایت مردم سپری کرد و دلسوزانه به تربیت طلاب و فضلاء علوم دینی همت گماشت، به حوزه علمیه سمنان و روحانیت مکرم آن سامان و به همه ارادتمندان و علاقمندان به ایشان و بیت آن مرحوم تسلیت می‌گوییم و رحمت و غفران الهی برای آن فقید سعید و حشر با اولیای الهی خاصه فرزند شهیدش را از پروردگار مسألت می‌نمایم.

آیت الله جباری

مرحوم آیت الله سیدصابر جباری یکی از علمای مشهور استان مازندران به شمار بود.

فقید سعید در ۸ فروردین ۱۳۱۷ ش (۱۳۵۷ ق) در روستای «متکازین» از توابع بهشهر زاده شد. پدرش مرحوم حجت الاسلام والمسلمین حاج سیدمحمد جباری از فضلاء بهشهر بود. آن مرحوم در ۱۲ سالگی مقدمات را نزد پدرش آغاز کرد و پس از آن راهی حوزه علمیه کوهستان شد و ادبیات را نزد آقایان: سیدزکریا حسینی متکازینی و آیت الله حاج شیخ محمد کوهستانی فرا گرفت و از دست مبارک ایشان موفق به دریافت جایزه شد. سپس در سال ۱۳۳۰ ش به مشهد مقدس عزیمت کرد و نزد حضرات آقایان: ادیب نیشابوری و شیخ محمدرضا مهدوی دامغانی ادبیات را آموخت. در سال ۱۳۳۶ ش به حوزه علمیه قم آمد

سال ۱۳۳۸ ش به قم آمد و در دروس آیات عظام: آقای بروجردی، امام خمینی، آقای گلپایگانی و محقق داماد شرکت جست و مبانی علمی‌اش را استوار ساخت و این درس‌ها را با حضرات آقایان: سیدمحمد شاهچراغی، شیخ محمد ترابی دامغانی و شیخ حسین شهرستانی سبزواری مذاکره و مباحثه می‌نمود. در سال ۱۳۴۸ ش به زادگاهش بازگشت و به خدمات دینی و علمی همچون اقامه جماعت، تفسیر و تبلیغ دین، تأسیس و تدریس مدرسه علمیه امام صادق (ع) پرداخت و گروه بسیاری از روحانیون سمنانی همچون آقایان: دکتر حسن روحانی، سیداحمد خاتمی، سیدرضا اکرمی، عباسعلی اختری، محمدحسن اختری، محمد سالار و مرتضی مداح نزد وی به شاگردی پرداختند. او در دوران نهضت اسلامی از سال ۴۲ تا ۱۳۵۷ در پیشبرد اهداف حضرت امام خمینی مردانه کوشید. در سندی از ساواک آمده است:

«فرزندان نامبرده در اغتشاشات سمنان دست داشته و اقدامات سوئی از قبیل پخش اعلامیه و تحریک مردم به تظاهرات نموده‌اند. نظریه سه‌شنبه: شیخ محمدتقی نصیری از روحانیون میانه رو و طرفدار خمینی می‌باشد»^۲.

وی پس از پیروزی انقلاب اسلامی به خدمت به نظام اسلامی در نهادهای مختلف پرداخت

۲. انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۱۶، ص ۴۵۶.

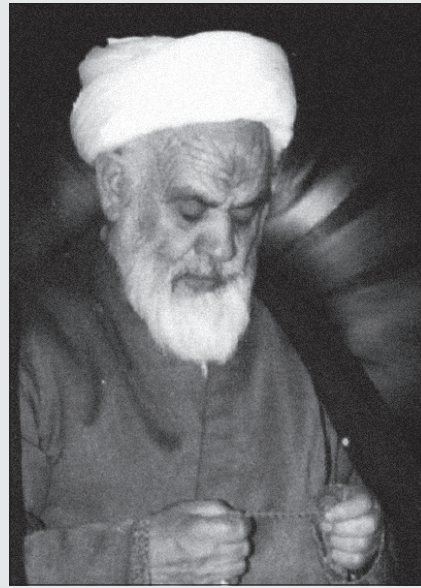
آیت‌الله ادیب لاری

آیت‌الله آقای حاج شیخ نعمت‌الله ادیب لاری یکی از علمای مشهور شیراز بود.

وی در سال ۱۳۱۱ ش (۱۳۵۱ ق) در شهر لارزاده شد و در نوجوانی به تحصیل علوم دینی روی آورد. او در شهر شیراز سطوح عالی را از حضرات آیات: سید نورالدین حسینی هاشمی، شیخ ابوالحسن حدائق و شیخ غلامحسین ادیب فرا گرفت و پس از آن به قم آمد و در محضر آیات عظام: آقای بروجردی، امام خمینی، آقای گلپایگانی، مرعشی نجفی و میرزا هاشم آملی شاگردی کرد و مبانی علمی اش را استوار ساخت و همزمان به تألیف مقالاتی در مجله «مکتب اسلام» پرداخت. سپس در حدود سال ۱۳۵۰ ش به شیراز آمد و به خدمات علمی و دینی مانند اقامه جماعت در «مسجد الرجاء»، تأسیس مدرسه علمیه امام صادق، تدریس سطوح فقه و اصول و تألیف و ترجمه پرداخت. وی در طول نهضت اسلامی یکی از پیشگامان و مبارزان محکم و استوار بود و در اوایل انقلاب هم مورد سوء قصد منافقین قرار گرفت و مجروح شد و در جریان جنگ تحمیلی افزون بر حضور مکرر در جبهه‌های دفاع مقدس، ستاد کمک‌رسانی به رزمندگان اسلام و ستاد پشتیبانی از مهاجرین جنگ تحمیلی را تأسیس نمود و به خدمات بسیار به مستمندان و نیازمندان پرداخت.

از آثار وی ترجمه کتاب «التکامل فی الاسلام» استاد احمد امین کاظمی است که به چاپ رسیده است.

آن مرحوم در ۸۲ سالگی، در روز یکشنبه ۲۶ مرداد ۱۳۹۳ (۲۰ شوال المکرم ۱۴۳۵ ق) بدرود حیات گفت و پیکرش در روز سه‌شنبه ۲۸ مرداد پس از تشییع باشکوه و نماز آیت‌الله حاج شیخ ابوالحسن حدائق بر آن در آستان مقدس احمدی، حضرت شاهچراغ (علیه السلام) به خاک سپرده شد.

و خارج فقه و اصول (در مدرسه سید) و رفع دعوی و مخاصمات پرداخت و شاگردان بسیار تربیت کرد. او تسلط فراوان بر مبانی جواهر و نهایت‌الدرایه محقق اصفهانی داشت و بارها آن را تدریس نموده و یکی از شاگردان مبرز آیت‌الله حاج شیخ محمدعلی اراکی بود که از ایشان اجازه اجتهاد داشت و خودش می‌فرمود:

«آیت‌الله حاج سیدمحمد روحانی بارها در جلسات خصوصی مباحث و مشکلات علم اصول به ویژه مطالب حاج شیخ محمدحسین اصفهانی را با من مطرح و بحث می‌کردند».

او با اینکه در زنجان از علمای شاخص بود، اما زهد و ساده‌زیستی، تواضع و فروتنی، نظم و دقت و پرکاری و مطالعه بسیار از خصوصیاتش بود و در همه کارهایش (اعم از تدریس و قضاوت و امامت جماعت) بسیار منظم و دقیق بود و دقیقه‌ای از فرصت‌هایش را بیهوده از دست نمی‌داد و در وقت غیرکاری مطالعه می‌کرد. از جمله آثار ایشان تقریرات درس اصول آیت‌الله داماد، تقریرات درس فقه آیت‌الله شریعتمداری و آیت‌الله حاج آقا مرتضی حایری است.

سرانجام آن مرحوم در ۷۸ سالگی، در روز سه‌شنبه ۱۷ بهمن ۱۳۹۱ (۲۴ ربیع‌الاول ۱۴۳۴) بدرود حیات گفت و پیکر پاکش با حضور هزاران نفر تشییع و پس از نماز آیت‌الله سیدمحمد حسینی زنجانی در قبرستان شهر به خاک سپرده شد.

به بیماری کلیوی دچار شد و پس از ماه‌ها بیماری سرانجام در ۷۶ سالگی، در روز دوشنبه ۱۰ شهریور ۱۳۹۳ (۵ ذی‌الحجه ۱۴۳۵ ق) چشم از جهان فرو بست و پیکر پاکش در روز پنجشنبه ۱۳ شهریور با حضور ده‌ها هزار نفر تشییع و پس از نماز آیت‌الله حاج شیخ نورالله طبرسی در مصلی نماز جمعه بهشهر به خاک سپرده شد. در سوگ فقدانش دو روز در استان مازندران عزای عمومی اعلام شد و از سوی شخصیت‌های سیاسی نظام و مقامات کشوری و مراجع عظام تقلید پیام‌های تسلیت متعدد صادر گردید.

آیت‌الله فاتحی

مرحوم آیت‌الله آقای حاج شیخ نصرت‌الدین فاتحی یکی از علمای مشهور زنجان بود.

معظم له در سال ۱۳۱۴ ش (۱۳۵۴ ق) در روستای «ملالار» از توابع زنجان زاده شد و در اوان نوجوانی به زنجان آمد و در مدرسه علمیه «مسجد خانم» تحصیلات خویش را نزد برادرش مرحوم حجت‌الاسلام حاج شیخ میکائیل فاتحی و حاج شیخ یحیی مدرس آغاز کرد. سپس در سال ۱۳۳۷ ش رهسپار حوزه علمیه قم شد و سطوح عالی را نزد حضرات آیات: اعتمادی (قوانین)، پایانی اردبیلی (شرح لمعه)، جعفر سبحانی (مکاسب) و مکارم شیرازی (رسائل و کفایه) و دو دوره شرح منظومه را از شهید مفتاح و اسفار را هم از علامه طباطبایی و هیأت و نجوم (شرح چغمینی و تشریح الافلاک) را هم از استاد حسن زاده آملی آموخت. پس از آن به درس خارج آیات عظام: شریعتمداری، گلپایگانی، محقق داماد، اراکی، حاج آقا مرتضی حایری، بهجت و سیدمحمد روحانی حاضر شد و بهره‌های فراوان برد و سالیان بسیار به تدریس سطوح عالی و نهایت‌الدرایه حاج شیخ محمدحسین اصفهانی و جواهر الکلام پرداخت. وی در سال ۱۳۶۰ ش به تهران مهاجرت کرد و در قوه قضاییه به خدمت به مردم پرداخت و در سال ۱۳۶۵ ش هم به زنجان رفت و به خدمات علمی و دینی مانند امامت جماعت در امامزاده سیدابراهیم، تدریس سطوح عالی